

JAK OCHRONIĆ I URZĄDZIĆ ZIELEŃ WIEJSKĄ?

- zachować i szanować tradycyjne formy zieleni wiejskiej,
- zakładając nowe tereny zielone, zachować charakter wiejskiej zieleni, nie nawiązywać do wzorców miejskich,
- stosować materiały budowlane charakterystyczne dla regionu Warmii, takie jak drewno, cegła, kamień granitowy,
- trzeba mocno podkreślić, że ochrona i kształtowanie krajobrazu wiejskiego nie polega na tworzeniu skansenu, ale na harmonijnym rozwoju współczesnych funkcji, z pełnym poszanowaniem zastanego dziedzictwa kulturowego.

Tradycyjnej zagrodzie wiejskiej towarzyszyły przede wszystkim ogrody użytkowe, czyli sady i warzywniki. Uprawiano na zagonach rośliny strączkowe (groch, bób, soczewicę, fasolę), ogórki, dynię, rzepę, mak, różne zioła.

W sadach dominowała jabłoń i wiśnia, rosły też śliwy i grusze, a w sprzyjającym miejscu – orzech włoski i winorośl. W sadach często stawiano ule. Pszczoły korzystały najpierw z kwiatów drzew owocowych, później z kwiatu lipowego itd.

Ogród ozdobny, najczęściej w formie wąskiego *przedogródka* (ozdobnej przestrzeni między drogą wiejską a domem mieszkalnym) zajmował niewiele miejsca i otoczony był drewnianym płotem, plecionym lub sztachetowym. Jedynie przy domach bardzo bogatych gospodarzy, tzw. gburów, powstawały kilkunastowe ogrody na wzór parków dworskich ze szlachetnymi drzewami, krzewami, bylinami, trawnikami, otoczone bogatszym płotem.

Tradycyjnie, ogródek przed domem wypełniony był rabatami (czasem o przemyślanej formie geometrycznej) z efektownie kwitnącymi przez cały okres wegetacyjny kwiatami, pachnącymi i leczniczymi ziołami. Rabatom niekiedy towarzyszyły kwitnące i pachnące krzewy, sadzone pojedynczo lub w grupach. Sadzono także pojedyncze drzewa.

JAK ZAŁOŻYĆ OGRÓDEK PRZYDOMOWY?

1. Lokalizacja, układ przestrzenny i funkcje

Sposób gospodarowania i życia na wsi jest zmienny w czasie. Wraz z nowymi potrzebami mieszkańców zmienia się charakter współczesnych gospodarstw wiejskich. Za tym idą zmiany w układzie przestrzennym wsi i dawnej zagrody.

Wielkość i złożoność ogrodu zależy od wielu czynników: możliwości terenowych, potrzeb rodziny, zamiłowania do prac ogrodowych, możliwości finansowych, nasłonecznienia itp.

Ważne jest wydzielenie w obrębie zagrody stref funkcjonalnych, które zapewnią bezkolizyjne użytkowanie. Zalecana lokalizacja poszczególnych części ogrodu o różnym charakterze:

- ogród ozdobny o funkcji reprezentacyjnej (*przedogródek*) - związany z dojazdem do domu mieszkalnego, postrzegany także z zewnątrz zagrody,
- ogród ozdobno-wypoczynkowy - w miarę możliwości związany z domem, ale w miejscu kameralnym, osłoniętym od postrzegania zewnętrznego, wewnątrz podwórza lub powiązany z ogrodem użytkowym,
- ogród użytkowy (sad, warzywnik) – na tyłach lub wewnątrz zagrody, odsunięty od szkodliwości komunikacji kołowej i innych czynników.

Najlepszą lokalizacją ogrodu ozdobnego i użytkowego w stosunku do stron świata - ze względu na ekspozycję słoneczną - jest lokalizacja południowa, południowo-zachodnia i południowo-wschodnia.

2. Dobór gatunków drzew, krzewów, kwiatów

Dobór roślin może być bardzo zróżnicowany, zależnie od ilości czasu, jaki możemy poświęcić na pracę w ogrodzie i od możliwości finansowych. Ale przede wszystkim należy odejść od powszechnie panującego monopolu roślin iglastych.

Wskazany jest powrót do znanych od lat, wielobarwnych przez cały sezon wegetacyjny i pachnących kwiatów (roślin jednorocznych, dwuletnich, bylin) i krzewów liściastych, jedynie uzupełnionych, a nie zdominowanych przez rośliny iglaste. Dotyczy to zwłaszcza *przedogródków*, które nadają klimat całej miejscowości. Wśród różnokolorowych kwiatów o zróżnicowanej wysokości rosły malwy, astry, ostróżki, floksy, piwonie, lwie paszcze, lilie, nagietki, groszek pachnący, aksamitki.

Z ziół uprawiano rośliny konserwująco-przyprawowe – czosnek, koper, a także lubczyk, mięętę, szalwię, melisę i wiele innych. Rabatom niekiedy towarzyszyły, sadzone pojedynczo lub po kilka, kwitnące i pachnące krzewy - lilaki, jaśminowce, róże, kaliny buldenezę lub krzewy owocowe - porzeczki i agrest. Układ tych barwnych kompozycji może być regularny, geometryczny lub swobodny, o wijących się liniach.

Sadząc duże drzewa - lipy, klony, dęby, kasztanowce, orzechy włoskie - należy pamiętać o ich docelowej wielkości i dostosowaniu odległości sadzenia, by uniknąć kłopotów w przyszłości.

W tutejszych, surowych, warunkach klimatycznych bardzo ważny jest dobór gatunków odpornych na długie i mroźne zimy, a także dostosowanie gatunków i odmian roślin do warunków glebowych oraz nasłonecznienia.

3. Ogrodzenie

Zalecane są ogrodzenia żywoplotowe (np. ligustr, grab, buk) i drewniane w różnej formie (sztachety, deski, plecionki), murowane - z kamienia, z licowanej cegły lub tynkowane. Dopuszczalne są metalowe - z siatki (np. ujęte w ramy z desek lub powiązane z żywoplotem) lub z prętów.

A unikać należy betonowych prefabrykatów!

4. Pielęgnacja

Zakładanie ogrodu ma sens, jeśli poświęcimy mu czas, bowiem każdy ogród wymaga pielęgnacji – podlewania, pielienia, koszenia, grabienia, przycinania itp.

Tekst i zdjęcia:

mgr inż. Marzena Zwierowicz, architekt krajobrazu